

SKOLFS 1992:4
Utkom från trycket den 8 april 1992

Förordning om ändring i beslutet den 14 maj 1970 om läroplan för gymnasieskolan

1992-02-27

Regeringen föreskriver (Jfr prop. 1990/91:85, UbU16, rskr. 356.) i fråga om beslutet den 14 maj 1970 om läroplan för gymnasieskolan att avsnittet mål och riktlinjer skall ha den lydelse som framgår av bilagan.

Denna förordning skall kungöras i Statens skolverks författningssamling (SKOLFS).
Förordningen träder i kraft två veckor efter den dag då förordningen enligt uppgift på den utkom från trycket i SKOLFS och tillämpas i fråga om utbildning som äger rum från och med läsåret 1992/93.

På regeringens vägnar

BEATRICE ASK

Sonja Hjorth
(Utbildningsdepartementet)

Bilaga

1970 ÅRS LÄROPLAN FÖR GYMNASIESKOLAN, (Lgy 70)

MÅL OCH RIKTLINJER
reviderade 1992-02-27

Innehåll

MÅL OCH RIKTLINJER

FÖRORD
MÅL
RIKTLINJER

Utgångspunkter
Kunskaper, färdigheter och inläring
Personlig utveckling
Normer och värderingar
Elevernas ansvar och inflytande
Samverkan
Studie- och yrkesorientering (syö)
Bedömning och betygsättning
Utvärdering

MÅL OCH RIKTLINJER

FÖRORD

Dessa *Mål och riktlinjer* är en revidering av 1970 års läroplan för gymnasieskolan (Lgy 70). Revideringen görs främst med anledning av de beslut som riksdagen har fattat om en ny ansvarsfördelning för skolan. De reviderade målen och riktlinjerna gäller för all utbildning i gymnasieskolan oavsett om den anordnas i form av den reformerade gymnasieskolan, som införs under perioden den 1 juli 1992--den 1 juli 1995, eller i form av de linjer och specialkurser som successivt avvecklas under samma tidsperiod.

Enligt regeringens direktiv till Läroplanskommittén skall kommittén i september 1992 lägga fram förslag till bl.a. en ny läroplan för gymnasieskolan och komvux. Kommittén skall därvid bl.a. utgå från riksdagens beslut (prop. 1990/91:85, UbU 16, rskr. 356) om reformeringen av gymnasial utbildning. Efter remissbehandling, proposition och riksdagsbeslut kan en ny läroplan tillämpas tidigast fr.o.m. läsåret 1993/94. Den här föreliggande revideringen av Lgy 70 gäller således under en övergångstid.

För den reformerade gymnasieskolan gäller de *programmål*, som framgår av förordning den 27 februari 1992 om program mål för gymnasieskolans nationella program.

Skollagen har ändrats. Den gäller all utbildning i gymnasieskolan. En ny *gymnasieförordning* skall tillämpas på den reformerade gymnasiala utbildning som äger rum efter den 1 juli 1992. Av övergångsbestämmelserna framgår i vilka delar förordningen gäller för linjer och specialkurser.

För den reformerade gymnasieskolan gäller den *timplan* som redovisas som bilaga 2 till skollagen. *Kursplaner* för den reformerade gymnasieskolan beslutas av regeringen i fråga om kärnämnen och i övrigt av Statens skolverk. För linjer och specialkurser gäller fortfarande de tim- och kursplaner som beslutats för dessa av regeringen och Skolöverstyrelsen.

MÅL

Målen för gymnasieskolan är

- ⇒ att med den obligatoriska skolan som grund fördjupa och utveckla elevernas kunskaper och färdigheter som en förberedelse för yrkesverksamhet och fortsatta studier
- ⇒ att inom ramen för en vald utbildningsväg ge alla ungdomar möjlighet till en allsidig utveckling
- ⇒ att hos eleverna grundlägga demokratiska värderingar, respekt för alla människors egenvärde, solidaritet med utsatta grupper samt insikt i de globala överlevnadsfrågorna.

RIKTLINJER

Utgångspunkter

Organisationen

En huvudprincip är att elevernas studieval skall styra vilka utbildningsvägar som erbjuds av kommunen.

Styrelsen för utbildningen är skyldig att skaffa sig en uppfattning om ungdomarnas önskemål i så god tid att man i kommunen eller inom samverkansområdet så långt möjligt kan erbjuda platser på olika utbildningsvägar.

Inom de ramar, som styrelsen för utbildningen ger, ansvarar rektor för att organisationen ger förutsättningar för en varierad och mångsidig studiemiljö. Elevernas olika förutsättningar, önskemål och intressen skall i görligaste mån mötas.

Utbildningen skall organiseras så att återvändsgränder i studiegången undviks. Eleverna skall kunna ändra studieinriktning och göra successiva val. Gymnasieskolan skall hos eleverna lägga grunden för en återkommande utbildning senare i livet.

Undervisningen

Undervisningen i gymnasieskolan bygger på de kunskaper grundskolan har gett.

Gymnasieskolan skall vara en skola för alla ungdomar. Var och en skall kunna finna sin plats och få möta respekt för sin person och sina prestationer. Hänsyn skall tas till varje elevs särskilda förutsättningar och behov. Särskild uppmärksamhet skall ägnas åt elever som av olika skäl har behov av stöd, exempelvis handikappade elever. Detta är ett gemensamt ansvar för alla som arbetar i skolan.

Undervisningen i gymnasieskolan skall präglas av opartiskhet, saklighet och allsidighet. Detta innebär bl.a. att innebörden i mångtydiga begrepp skall klargöras och att valet av innehåll skall vara sådant att centrala problem lyfts fram. Skilda uppfattningar liksom problem och svårigheter skall öppet redovisas och bearbetas.

Värderingar kan och skall inte undvikas. Bl.a. samhällsfrågor är aldrig värderingsfria. Det skall alltid klart framgå vem som står för värderingarna. Läraren skall i sakfrågor liksom i värderings- och normfrågor ansvara för att argument för olika ståndpunkter kommer fram. Eleven skall alltid få möjlighet att självständigt pröva en värdering.

Lärarna skall vara öppna för att skilda åsikter och värderingar framförs. De skall hävda demokratins grundidéer och klart ta avstånd från allt som strider mot dessa.

Arbetet i gymnasieskolan skall inriktas på att utveckla elevernas självständighet, kritiska sinne och förmåga att ta initiativ och ansvar. Läraren skall planera undervisningen på ett sådant sätt att eleverna successivt får allt fler och större självständiga uppgifter, får träning i att överblicka större kunskapsfält och får ta ökat ansvar för sitt eget lärande. Samtidigt skall elevernas förmåga till samarbete och samverkan med andra utvecklas.

Kunskaper, färdigheter och inlärnin

Eleverna kommer till gymnasieskolan med olika bakgrund, erfarenheter och inlärningsförmåga. Läraren skall i sin undervisning som en utgångspunkt ha den enskilda elevens förutsättningar. Elevernas erfarenheter, föreställningar och tänkande liksom deras nyfikenhet och lust till lärande utgör viktiga grunder som en fortsatt utveckling hos eleven måste bygga vidare på.

De olika slag av kunskaper och färdigheter som ungdomar tillägnar sig i gymnasieskolan skall utgöra en bas för såväl insatser i ett starkt föränderligt yrkesliv som för vidare studier. Detta ställer krav på att varje enskild elev i sin gymnasieutbildning får en solid grund för fortsatt lärande.

Förändringarna i samhället ställer också nya krav på förmågan att använda olika kunskapskällor i ett tekniskt avancerat samhälle och på att över huvud taget öka förmågan att lära nytt. Det är därför också viktigt att läraren i olika moment i undervisningen utgår från förändringsprocesser och utvecklingsperspektiv och inte enbart från det som kan förefalla för alltid givet och stabilt.

Läraren och eleverna skall tillsammans välja stoff och konkretisera hur målen för undervisningen skall nås. De skall också tillsammans utvärdera undervisningen.

För att faktainlärnin skall bli meningsfull i ett längre perspektiv krävs att eleverna utvecklar en vidare förståelse av grundläggande sammanhang och övas till ett kritiskt analyserande förhållningssätt. Eleverna skall vidare få uppöva sin förmåga att lösa problem och att värdera information, liksom att söka använda sina vunna kunskaper. Förmågan att arbeta självständigt och att samarbeta med andra skall kontinuerligt utvecklas i undervisningen.

Läraren skall diskutera kunskapsbegreppet och olika syn på kunskap med eleverna. Även frågan om bedömning av kunskap inom och utom skolan skall tas upp till gemensam diskussion. Härigenom kan eleven successivt få större möjlighet att värdera sin egen kunskapsutveckling och också få en ökad tilltro till sin egen förmåga.

Vissa kunskapsområden skall behandlas inte endast i ett utan i flera ämnen. Väsentliga områden är vår gemensamma miljö liksom internationella förhållanden. Sådana områden kräver belysning från flera perspektiv och en samplanering över ämnesgränserna. Kunskap om medierna är ett annat exempel. Alla ämnen kan i olika grad bidra till en historisk förståelse av vår tid och till att ge eleverna ett framtidsperspektiv.

Inom ramen för gymnasieutbildningen skall eleverna också få kunskaper inom sådana områden som sex- och samlevnadsfrågor, ANT- (alkohol, narkotika och tobak) och trafikfrågor samt bok- och bibliotekskunskap.

Eleverna skall få övning och handledning i studieteknik.

Personlig utveckling

Utbildningen i gymnasieskolan skall främja elevernas allsidiga utveckling och bidra till deras personliga mognande till fria och självständiga individer och samhällsmedlemmar.

I gymnasieskolan skall eleverna få stöd inte bara för sin intellektuella och kognitiva växt, utan också för utveckling av sina estetiska sidor samt för kreativitet och olika former av eget skapande. Utbildningens personlighetsutvecklande och kunskapsutvecklande uppgifter skall inte ses som åtskilda utan som kompletterande.

Eleverna skall ges tillfälle att öva sina språkliga färdigheter så att de successivt får en säkerhet i att formulera sig, att kommunicera med andra och att uttrycka personliga uppfattningar i skilda frågor.

Om utbildningen får utveckla olika sidor och förmågor hos eleverna, grundläggs en trygg identitetsutveckling och en självtillit som i sin tur utgör en viktig förutsättning för en fungerande samverkan med andra och inlevelse i andra människors situation.

Normer och värderingar

Ungdomarna i gymnasieskolan representerar olika erfarenheter, attityder, normer och värderingar som är grundade i hem, skola och kamratkrets. Därför uppstår det lätt konflikter mellan skolans krav och normer och elevernas sinsemellan skilda uppfattningar. Dessa konflikter kan vara en utgångspunkt för de samtal om normer och värderingar som skall vara ett naturligt inslag i skolans vardagsarbete. Sådana samtal tillsammans med undervisningen i övrigt skall hos eleverna främja ett medvetet personligt ställningstagande i etiska och moraliska frågor.

Etiska ställningstaganden krävs på alltfler områden i samhället. Den snabba utvecklingen på arbetsmarknaden och inom tekniken, den ökande internationaliseringen och miljöfrågornas betydelse för framtid och överlevnad ställer krav på att frågor om etik och moral behandlas inom många olika ämnen.

Läraren skall också uppmuntra elevernas intresse för de stora och gemensamma grundfrågor som gäller livsåskådning och samhällsuppfattning. Eleverna skall stimuleras till aktivitet och engagemang i samhälleligt och ideellt arbete också utanför skolan och till personliga ställningstaganden i livsåskådnings- och samhällsfrågor.

Läraren skall i undervisningen ta upp demokratins grundläggande principer om tolerans, samverkan och likaberättigande mellan människor och konsekvenserna av dessa principer för det personliga handlandet. En strävan för alla som arbetar i skolan skall vara att hos eleverna väcka respekt för sanning och rätt, för människans

egenvärde, för människolivets okränkbarhet och därmed rätten till personlig integritet. Jämställdhet mellan kvinnor och män är en grundläggande princip som skall genomsyra verksamheten i gymnasieskolan. Ett alltmer mångkulturellt samhälle kräver att skolan bidrar till samhörighet, solidaritet och medansvar utöver gränserna för den närmaste gruppen. En förutsättning för detta är att dagens ungdomar får kunskap om och känsla för sitt eget kulturarv tillsammans med ökad kunskap om och förståelse för människors liv och villkor i andra länder och kulturer. Det är viktigt att läraren tar upp dessa perspektiv i undervisningen och ger eleverna tillfälle till reflektion och diskussion. En strävan skall vara att eleverna får ett personligt engagemang för dessa frågor och en känsla av internationellt medansvar.

Elevernas ansvar och inflytande

En viktig drivkraft för en fortgående utveckling av utbildningen är elevernas egen vilja att ta ansvar och förändra. Genom val av utbildningsväg och kurser och genom inslag av mer självständigt arbete påverkar eleven inriktningen av sin utbildning. Möjligheterna till påverkan får dock inte stanna vid detta. Eleverna skall ha inflytande över såväl undervisningens uppläggning som innehåll. Gymnasieskolan skall utgöra en miljö där demokratiska arbetsformer lärs och praktiseras. All personal har ett gemensamt ansvar för detta. Rektor skall inom sitt ansvarsområde se till att eleverna får ett reellt inflytande över hur verksamheten i stort organiseras och utformas. Eleverna skall få medverka i att ta fram och fastställa de allmänna regler som lokalt beslutas för verksamheten.

Läraren skall planera undervisningen tillsammans med eleverna. Detta innebär bl.a. att eleverna skall medverka i val av undervisningsformer och arbetsmetoder, frågor om val av innehåll i undervisningen, läromedel samt formerna för utvärdering. Det är en uppgift för läraren att successivt vänja eleverna vid att ta ansvar, inte bara för sina egna studier utan också för gruppen. Härigenom underlättas en samverkan mellan lärare och elever kring en fortsatt planering av undervisningen.

Samverkan

Gymnasieskolans uppgift förutsätter ett fungerande samarbete såväl mellan personalen inom skolan som mellan skolan, hemmen och det omgivande samhället. Styrelsen för utbildningen har tillsammans med rektor det övergripande ansvaret för denna samverkan.

En god omvårdnad om eleverna utgör underlaget för all skolans verksamhet. Skolans elevvårdande uppgifter kan endast fullgöras genom samverkan med eleverna och mellan alla dem som har erfarenhet av och ansvar för eleverna. Ett huvudansvar måste dock vila på klassföreståndare eller motsvarande, skolledning och styrelsen för utbildningen.

Rektor ansvarar för att föräldrarna får en god fortlöpande information om skolans utbildningsvägar, arbetsformer och regler samt om de möjligheter som står eleverna till buds efter att de genomgått utbildningen. Föräldrarnas intresse för skolans verksamhet skall stimuleras.

Rektor och lärare svarar gemensamt för att utveckla ett nära samarbete med de arbetsplatser som används vid olika slag av praktik och arbetsplats förlagd undervisning.

En strävan skall vara att genom samarbete med ortens föreningsliv, kulturliv och näringsliv m.m. berika skolans verksamhet och samtidigt göra gymnasieskolan till en levande del av lokalsamhället.

Studie- och yrkesorientering (syo)

I samband med introduktionen till gymnasieutbildningen och inför de successiva valen skall eleverna få orientering om olika alternativ och deras konsekvenser.

Väl underbyggda studie- och yrkesval förutsätter självkännedom, viljeinriktning och kunskaper om utbildningsmöjligheter, arbetsliv och arbetsmarknad. Detta kräver ett väl fungerande samarbete mellan gymnasieskolans olika personalgrupper. Rektor ansvarar för att ett sådant samarbete utvecklas.

Läraren skall ta upp frågor om studier och arbetsliv med eleverna, enskilt eller i grupp. Eleverna skall fortlöpande få tillfälle att öka sina kunskaper om yrke, arbetsliv och arbetsmarknad, såväl i undervisningen i klassrummet som genom arbetsplatsförlagd undervisning, praktik och studiebesök. I dessa sammanhang skall också eleverna tränas i att fatta beslut som rör deras framtid.

Den konkreta samordningen av syo-insatserna vid skolan bör ligga på syofunktionären eller motsvarande, som också svarar för den fördjupade vägledningen för enskilda elever. Stor vikt skall läggas vid att stödja de elever som av olika skäl har svårigheter med skolgången eller avbryter studierna i gymnasieskolan.

Den samlade studie- och yrkesorienteringen skall bidra till att motverka en social och könsmässig snedrekrytering till yrkeslivet och fortsatt utbildning.

Bedömning och betygsättning

I linje med att eleverna får ta allt större ansvar för sitt eget lärande skall de också få träna sig att bedöma sina kunskaper och färdigheter i förhållande till kursens mål och sina egna förutsättningar. Läraren bör aktivt stödja eleverna i att utveckla förmågan till självbedömning.

Läraren skall utifrån varierande redovisningsformer fortlöpande bedöma elevernas utveckling, arbetsresultat och prestationer. Denna bedömning skall göras bl.a.

⇒ för att kunna stödja och hjälpa eleverna

⇒ som ett led i utvärdering av den egna undervisningen

⇒ för att få underlag för betygsättning.

Läraren skall redovisa för eleverna och tillsammans med dem diskutera på vilka grunder betygsättningen sker.

Betyget uttrycker i vad mån den enskilda eleven uppnått de kunskaper och färdigheter som undervisningen avser att ge.

I yrkesämnena förutsätter betygsättningen att läraren ägnar stor uppmärksamhet åt kravet på godtagbart yrkeskunnande.

Underlaget för betygsättning får inte avse endast en del av studiemålen i ämnet. Elevernas förmåga att memorera och reproducera detaljkunskaper får inte dominera vid betygssättningen. Det är väsentligt att ta hänsyn till i vad mån eleverna kan tänka självständigt, överblicka sammanhang och kritiskt bedöma utsagor samt använda kunskaper och färdigheter för att lösa nya problem.

Utvärdering

Det lokala ansvaret för skolan ställer krav på utvärdering av verksamheten. Rektor är ansvarig för att verksamheten som helhet utvärderas och läraren för utvärdering av undervisningen. Utgångspunkten är de mål som lagts fast i centrala och lokala styrdokument. Eleverna och all personal skall medverka i utvärderingen.